

CURAÇAO EN BONAIRE – 2023

INHOUD

Even vooraf en disclaimer	3
Curaçao.....	3
Amsterdam – Curaçao, 1 juni.....	3
Westpunt – Willemstad, 2 juni.....	5
Willemstad, 3 juni	6
Jan Thiel, 4 juni.....	11
Flamingo's en Williwood, 5 juni	12
Rondje eiland, 6 juni	15
Rust en zonsondergang, 7 juni.....	18
Blackout, 8 juni.....	19
Lunch en boodschappen doen, 9 juni	20
Duiken met entertainment, geen Knip en een terras bij Lagun, 10 juni	21
Jan Thiel en Lagun, 11 juni	22
Bonaire	24
Willemstad – Kralendijk, 12 juni	24
Kralendijk, 13 juni.....	25
Nationale Park, 14 juni.....	26

Weinig, 15 juni	29
Boodschappen in Kralendijk, 16 juni.....	31
Minder met een ijsje, 17 juni	32
Boodschappen en geen markt, 18 juni	32
Duiken in het noorden en uit eten, 19 juni.....	34
Rondje Zuid Bonaire, 20 juni.....	35
Kralendijk-Schiphol, 21-22 juni	42
Bijlagen	45
Groeten uit Curaçao, een verhaal voor het Gagnan Clubblad.....	45
Bonaire, een verhaal voor het blad Onderwatersport.	47
Groeten uit Bonaire, een verhaal voor het clubblad van Gagnan	49

EVEN VOORAF

Gepensioneerd. Je zou dan zeggen dat je een gezapig leven leidt. Zou kunnen. Maar een herseninfarct van zoonlief en de komst van Alex, die van Nelleke een beroepsoma heeft gemaakt, hebben er flink ingehakt. Daarbij hebben we bedacht dat we levensloopbestendig willen wonen. Dat is dus gelijkvloers, in de garage. Althans, in voorheen de garage. Heipalen, beton, Douglas hout en veel werklieden hebben er voor gezorgd dat de garage niet meer is wat hij geweest is. En door slaapgebrek wij ook niet. Tijd om er even tussenuit te gaan met de vraag aan de vaklui om de deur goed achter zich dicht te trekken. (Althans, de deuren die niet alsnog worden nageleverd.)

De keuze voor deze reis is alleen puur gemakzuchtig te noemen. Clubgenote Saskia wil graag terug naar Curaçao om te duiken. Daar is het warm, er is strand en wij zijn er nog nooit geweest. We gaan naar de Antillen.

DISCLAIMER

Over de Antillen bestaan vele vooroordelen: warm, corrupt, crimineel en heet. Wat er ook in dit verslag komt, met uitzondering van het bestaan van een eilandengroep in de Caribische ontkennen wij ieder overeenkomst met bestaande personen, gebeurtenissen en plaatsen en zelfs vergelijkingen met de serie "Death in Paradise".

CURAÇAO

AMSTERDAM – CURAÇAO, 1 JUNI

In 2022 zaten we weken aan de TV gekluisterd om ons te vergapen aan de puinhopen op Schiphol. Duizenden zoekgeraakte bagagestukken, rijen tot buiten het gebouw, Kamervragen en het aftreden van de directeur van de luchthaven. Het leek nooit meer op te houden. Ook nu worden er nog massaal vluchten afgezegd door Transavia en KLM, die beweren onvoldoende vliegtuigen te hebben.

Zwaaiend naar de werklieden Christiaan en Rien vertrekken we daarom extra vroeg naar het station voor de trein naar Schiphol.

Daar kunnen we bijna sprintend naar binnen. Nergens rijen, alleen wat chagrijnen bij de douane. Dus in no-time zitten we aan de lunch in een restaurant op de luchthaven. Nieuw is het woord graaiflatie. Als we de lunch afrekenen weten we zeker dat we een krachtig

voorbeeld hebben.

Ook Saskia sluit zich soepel aan, we zijn er klaar voor.

En verder: Nelleke heeft extra beenruimte en een prima Japans maal geregeld. Het blijft een vlucht van 9 uur maar de start van de vakantie is goed!

De extra beenruimte is een uitkomst. Helaas heeft de rij achter me die niet, en de obese vrouw achter me past daardoor niet. Ze viert dit door iedere keer asociaal hard aan mijn stoel te rukken en te duwen als ze ook maar iets moet bewegen. Kennelijk vindt ze dat ik strak rechtop moet zitten. Ik niet en ik merk dat ze zo hard rukt dat de stoel steeds meer haar kant uit gaat hellen. Leedvermaak valt niet te onderdrukken.

De Japanse maaltijd valt goed te eten. Helaas heeft iemand vergeten de beef bij Nelleke op te scheppen.

Na de landing vergeet ik mijn camera, maar kom daar heel snel achter. Het verzamelde KLM personeel doet er alles aan me de tas zo snel mogelijk terug te geven. Het in de rij staan kan beginnen.

Daarmee is het derdewereldlandgevoel weer terug. Nellekes koffer komt als laatste van de band. Door wat verwarring blijft ze alleen bij de band achter met mijn koffer, terwijl ik met haar koffer naar de aankomsthal loop. Leven de mobiele telefoon zullen we maar zeggen.

Later blijkt dat haar koffer is gecontroleerd, want de tie-rip is er af. En de douane had honger, er zijn 2 marsen verdwenen.

Daarna herneemt alles zijn soepele gang. De autoverhuurder pikt ons op en rijdt ons naar de plek van de huurauto.

De KIA is van alles, maar niet ruim, maar we frotten alles er in. Daarna is het een kwestie van in het donker het eiland over rijden naar Westpunt. Saskia is er vaker geweest, en Nelleke navigeert goed dus dat gaat prima. We zijn zelfs op tijd om in de supermarkt "New California" de eerste inkopen te doen voor we bij [Malika Aparments](#) komen.

Het is een kleine resort met een vijftal appartementen achter een hek. Het heeft een zwembadje en is verder tot in de puntjes verzorgd. Maar daar merken we nu niets van, we vallen om.

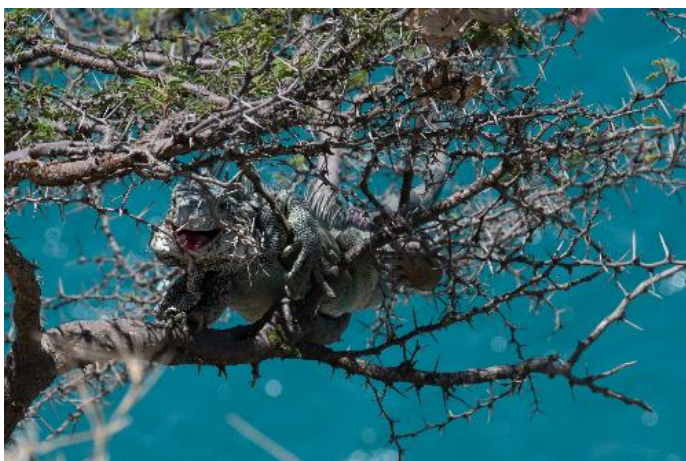

Na te vroeg wakker worden nemen we het ontbijt en kijken we wat rond. Het verhaal gaat dat hier veel vogels zitten. Dat klopt, er fluit en fladdert van alles. Nelleke en Saskia zien zelfs een kolibrie achter me. Ik draai me om en lig met koffie en al op de grond. De stoel houdt er mee op, er breekt een poot af. Door het gegil komt Persilla van het resort aansnellen met een nieuwe stoel, een dweil en excuses. Ik lijk als enige niet heel erg onder de indruk.

Daarna gaan we kijken bij het

duikcentrum, waarbij we onderweg de nodige hagedissen zien wegschieten. Het is maar een paar minuten lopen naar de trap die leidt naar het duikcentrum; die heeft een prima ingang via de jeti naar het water. We checken, in waarbij ze onze papieren direct accepteren. Na de uitrustingen gehaald te hebben, maken we een eerste duik. Die is prima, al breekt Saskia bij de start een vinstrap.

Alleen het water verlaten is een probleem. Een schone die haar bikinibroek succesvol verbergt in de bilnaad vindt dat haar schoonheid in alle standen en vanuit alle hoeken gefotografeerd moet worden. De tattoo "my body is my art" zegt het eigenlijk wel. Ze is van mening dat die body vooral goed tot uiting komt op de trap waar je het water uit gaat. Ze lijkt verbaasd als we er toch langs willen.

Daarna pikken we Nelleke op en gaan lunchen in Playa Forti Restaurant Westpoint. Ik ga voor een lokaal product, de Keshi Yena. Het blijkt een goed gevulde gehaktbal, gewikkeld in Edammer kaas met gebakken banaan.

Vanuit het restaurant kijken we uit over zee en een deel van de kust. En dat is helemaal niet vervelend. Er vliegen fregatvogels rond en langs het restaurant hobbelen forse leguanen.

Daarna is het tijd om boodschappen te doen in de grote supermarkt bij Willemstad en om flamingo's te spotten. Het eiland blijkt heel droog, heuvelachtig en met enorme cactussen. Iets om je biologenhart bij op te halen. De flamingo's zitten bij een zoutpan. Ver weg aan de andere kant, maar we zien ze!

En dat niet alleen, we zien ook werk van de Nederlandse graffitiartiest kabouter.

We eindigen de eerste dag met een tweede duik bij Alice in Wonderland, en dan is het mooi geweest.

WILLEMSTAD, 3 JUNI

Saskia en ik beginnen de dag met een wandelingetje naar Playa Grandi. We zien vanaf de steiger een Caribische Griel en een paar albatrossen. In het water duikt zelfs een schildpad op. Op de pier zit een man hard om een emmer te rammen en wekt de suggestie dat schildpadden daar op af komen. En of iedereen maar wil bijdragen om het rammen te sponsoren.

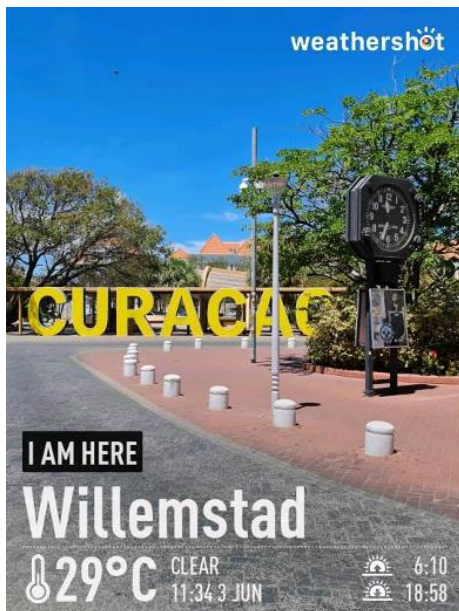
En onderweg zien we de eerste octopus en haai. Het zijn zeer kunstige beesten

Maar voor we gaan duiken gaan we naar Willemstad. Wat ik er van weet is dat er een beroemde brug is en gekleurde huizen zijn. En Knorf is er nog niet geweest!

De weg erheen wordt door Nelleke door de voorruit vastgelegd, zodat we nu een behoorlijk beeld hebben het droge landschap net de vele cactussen. Van tijd tot tijd loopt er een roofvogel rond, de caracara, die door Saskia al de killerchicken was gedoopt. We krijgen ze niet op foto, maar hier biedt Bonaire uitkomst.

Er blijken niet een, maar twee bruggen. De grootste, de Julianabrug uit 1976, is een enorme brug over de baai, die we nemen op weg naar een duikwinkel die Saskia kan helpen aan nieuwe straps voor haar vinnen. De winkel bereiken we snel en we worden er vakkundig geholpen.

Daarna is het tijd voor het centrum. We vinden een parkeerplek bij een failliet hotel, tussen de stadsmuren en de overheidsgebouwen.

Op de muur staat meer graffiti van Kabouter. Die past wonderwel in de omgeving. De stad (en het eiland) heeft veel murals, vaak van hoge kwaliteit. We besteden er een extra pagina aan!

Ook is het tijd om [Knorf](#) vast te leggen op een voor hem nieuwe locatie.

Dat moet wel de kade van de St. Annabaai van Willemstad zijn, met uitzicht op de gekleurde huizen en brug nummer twee, de pontonbrug van de stad. Met op de achtergrond de beroemde gekleurde huizen.

Voor we de brug nemen doen we eerst een rondje aan

deze kant van de baai. Leuk straatjes met veel kleur

En een beeld. En daarmee raken we voor de eerste keer dit verhaal de woke paranoia. Het beeld is duidelijk afgeleid van de stijl van Niki de Saint Phalle. Erkend kunstenaar, deed niemand moeilijk over. Dit beeld is van een zwarte vrouw. En dan begint de discussie: doet dit geen onrecht aan het beeld van de zwarte vrouw. Mogen we

het een zwarte vrouw noemen, of is het een Afro-Curaçaose? En mag de koninklijke familie meewerken aan het beschilderen van zo'n beeld. Knorf maakt zich er niet druk over, hij laat zich op aanwijzing van Nelleke en Saskia tussen de borsten van het beeld plaatsen, waarna beiden, zo te zien triomfantelijk, op de foto gaan.

Even verderop slaat de klok van een carillon waarbij een reeks poppen van zwarte muzikanten uit een nis komen. Het blijkt een toeristisch fenomeen, want een grote groep mensen is het aan het filmen. We pakken nog even de enorme letters Curaçao mee en eindigen dan bij ijs en pizza.

We slenteren wat rond in Punda, deze kant van het oude centrum, en zien de twee gezichten van de stad. Aan de ene kant leuke gebouwen in strakke

kleuren, aan de ander kant, maar ver in de minderheid, failliete ruïnes.

Op advies loop ik langs de synagoge. Het is de oudste continue in dienst in de westelijke hemisfeer. En ernstig gesloten.

Met wat bochten komen we bij de Emma-, of pontjesbrug uit 1888. Een 168 meter lange drijvende brug,

opgebouwd uit geschakelde pontons die opzij kunnen dobberen om de schepen door te laten. Sinds de bouw al twee keer vervangen, want zout water sloopt alles. Maar omdat hij uniek in de wereld is zal hij er nog we even blijven liggen.

De brug is gemaakt van hardhout. Jawel, uit Afrika.

Autoverkeer kan er niet meer overheen, maar wij wel. Op ons gemak lopen we naar het andere deel van de oude stad: Otrobanda

INTERMEZZO

Voor we verder gaan met onze belevenissen is het goed even te bedenken waar we zijn, zodat we iets meer snappen van onze omgeving.

Het eiland is een droge puist waar je op veel plaatsen je kont niet kunt keren zonder in een cactus te eindigen. Toch werd het eiland al zeker 2000 v Chr. bewoond door de Caquetíos, een stam binnen de [Arowakken](#) (een verwijzing naar de taal)¹. De in 1499 kwamen de eerste Spanjaarden aan land en bedachten al snel dat je de inwoners als slaaf elders kon verkopen. Want volgens de toenmalige paus mocht je slaven

¹¹ In het Noordwesten van het werelddeel zijn we al eens de [Kwakwaka'wakw](#) (zij die kwak-kwak spreken) tegengekomen

houden, maar als het christenen waren mocht je ze niet verkopen. Nu hadden de Caquetios nog nooit van het christendom gehoord, dus dat zat aanvankelijk wel goed. In 1527 vestigde de Spanjaarden zich op het eiland. Maar er bleek niets het echt goed te doen, dus kreeg het eiland al gauw de naam "*isla inutil*". In het hele Caribische gebied deden de Europese mogendheden aan eilandje-pik en in 1634 was het de beurt aan Nederland om het eiland te veroveren. Tussen toen en nu was het de beurt aan opnieuw de Spanjaarden, de Fransen en de Engelsen, maar uiteindelijk bleek Nederland de meest stabiele factor.

De Nederlanders behorend overwegen tot een andere groep Christenen en wel tot de groep die handel in mensen uitsluitend beoordeelt op winstgevendheid. En hoewel het eiland op zich nog steeds nutteloos was bleek het behoorlijk winstgevend als je vanaf die plek kon kaperen varen en smokkelen naast de import en doorvoer van slaven². Op het eiland zijn dan ook een groot aantal forten en versterkingen te vinden om anderen de lust te ontnemen het eigendom van de steenklomp te betwisten.

WILLEMSTAD, 3 JUNI (VERVOLG)

Vanaf Otrobanda heb je het mooiste zicht op de kleurige kade van Punda. Maar ook wordt duidelijk dat een welstandscommissie die toeziet op het behoud van dit werelderfgoed niet zou misstaan. Er worden lelijke gebouwen tussen en naast gezet onder het motto "*als je het maar vrolijk schildert moet het verder maar goed zijn*".

Ik doe de stad tekort als is stel dat Otrobanda meer van hetzelfde is. Maar in de hitte voelt het wel zo. Daarom kiezen we ervoor om ons te beperken tot het bezoeken van het slavernijmuseum. Zestig jaar geleden had ik al een boek "het slavenschip", dat met een happy-end eindigde in vrijheid, maar dat ondertussen wel duidelijk had gemaakt dat slavernij tot de smerigste trekjes van onze soort behoort.

---

² We volgen het lokale taalgebruik: slaaf en slavernij. Wie woke is dient dit te lezen als "*tot slaaf gemaakt*" en "*werken in een onvrijwillige positie met beroving van vrijheid en risico op lijfstraffen en seksuele uitbuiting*"

Inhoudelijk is er dus weinig aanleiding voor dit museum, maar toch kunnen we het iedereen aanraden. Het heeft wel erg veel tekst, maar ook ruim voldoende modellen, foto's kaarten en voorwerpen om de slavernij op een

indrukwekkende manier onder de aandacht te brengen. Wat ze verder goed doen is dat je verder gaan dan het moment waarop de slavernij is afgeschaft. Met aandacht voor de KKK, Martin L. King, Malcolm X en Obama maken ze duidelijk dat de strijd om gelijkheid blijft.

Op de terugweg naar de auto worden we getrakteerd op een demonstratie van de pontonbrug. Deze gaat dicht als we er net over zijn en schuift een stukje op voor een sleper die er door moet.

Daarna tellen we alleen de zegeningen van de airco van de auto nog. Na de hitte in de stad is het een genoegen om naar Malika in Westpunt te gaan en daar het zwembad in te duiken.

Maar dan wel tussen twee duiken door, waarvan een prachtige nachtduik.

JAN THIEL, 4 JUNI

Wie eerder verhalen van ons heeft gelezen weet dat we best meters maken tijdens vakanties. Deze reis zal dat duidelijk anders zijn. Het is heel warm en we zijn moe.

Nelleke besluit daarom tot veel rust en Saskia en ik pakken vier flessen en gaan duiken.

Nu is dat niet onmiddellijk de meest relaxte manier om de dag door te komen, maar het koelt in ieder geval af.

Saskia wil graag twee duiken van eerdere reizen herhalen. Daarvoor moeten we naar de omgeving van Jan Thiel. Dit deel van het eiland heeft nog steeds geen gebrek aan cactussen, maar is toch groener en minder onherbergzaam dan de omgeving van Westpunt.

Onze eerste duik maken we bij Tugboat, waarbij we het wrak zelf weten te missen, het tweede is een lange driftduik van Barbadosbaai naar de Directeursbaai. Ze heeft gelijk, het zijn topduiken die we na afloop vieren met wat te drinken bij Tugboat.

Deze stek ligt naast een enorm fort, wat weer eens onderschrijft wat men hier aan verdediging heeft gedaan.

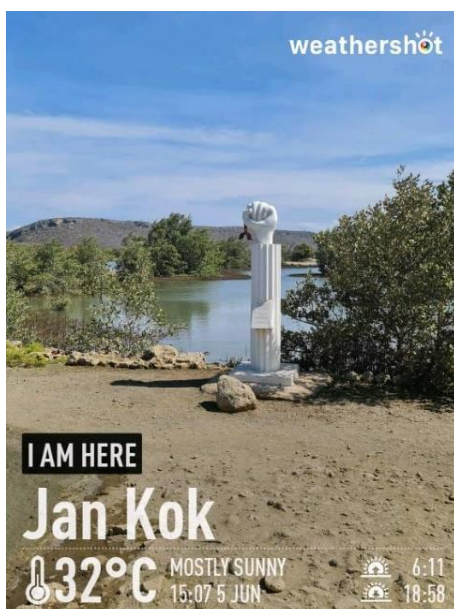
Fort Beekenburg is nu trouwens in gebruik als hotel.

Nelleke en ik sluiten de dag af bij

restaurant Sol Food, onmiddellijk om de hoek bij ons appartement. Dat is niet onmiddellijk een succes. Het voedsel is prima, maar de bediening tergend traag. Bovendien ligt het restaurant boven Playa Grandi, wat door de plaatselijke pubers is uitgeroepen tot de plek om hard rond te scheuren met een brommer. Zonder geluidsdemper por favor. Wel indrukwekkend is de onweersbui die net voor de kust hangt en de lucht eindeloos doet oplichten.

FLAMINGO'S EN WILLIWOOD, 5 JUNI

We beginnen de dag met twee bootduiken. Dat gaat heel relaxt, als is het idee om de ADHD schipper overboord te zetten een aantal keren bij ons opgekomen. Tussen de duiken door wordt een sanitaire stop gepland, maar krijgen we ook de kans om te snorkelen/zwemmen in de blue hole, een grot van enkele tientallen meters de rotsen in. Leuke ervaring die vaag aan de cenotes doet denken.

Daarna is het tijd voor een beetje sightseeing. Niet te veel, want dan smelt je.

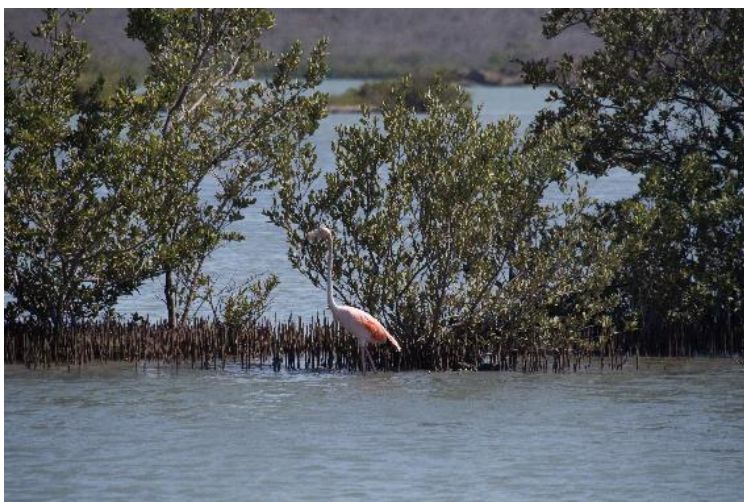
Als je op dit deel van het eiland zit, zit het niet mee. Het waarom is al uitgelegd: droog, hard en prikkelig. Toch zijn er voldoende mensen die er een huis, vakantiehuis of duikresort bouwen. En zo ontstaan er dan toch dorpjes. Daarbij is het communicatief handig als zo'n huizenverzameling een naam heeft voor het geval iemand wil komen duiken of eten. In zo'n moeizame omgeving helpt het dan ook niet als de eerste Europeanen Christen type I zijn, die beginnen met een grote kerk en de buurt St. Willibrordus noemen. De bewoners wilde iets doen aan deze som van troosteloosheid en besloten het dorp de bijnaam Willywood te geven. Waarschijnlijk omdat er geen bos is en er niemand woont die Willy heet. De volgende stap is dat je de wereld laat weten wat je naam is. Men besloot het groots aan de pakken in Williwood en de naam in enorme letters op een verder toch onbruikbare heuvel te zetten. Daarbij vond men inspiratie in het "sign" van een wijk in Los Angeles.

Deze marketing aanpak is ingeslagen als een bom. Iedereen wil (met) het bord op de foto. Het succes is zelfs zo groot dat de naam van de plaats in 2011 [officieel](#) in Williwood is veranderd.

Hierna rijden we door naar de zoutpannen bij Williwood. Deze plek is beroemd om zijn flamingokolonie.

Even over de zoutpannen: het is een van de mislukte pogingen om iets commercieels te doen met deze troosteloosheid. Wat er is overgebleven zijn vlaktes met muurtjes waar het water in blijft staan. Omdat met het niet meer afsluit staat er altijd water en dat is een ideaal gebied om plantjes en dieren te laten ontwikkelen die de flamingo's dan weer kunnen

opeten door het water met hun snavel te filteren.

En even over de criminaliteit: de zee en de uitstekende voorzieningen hebben alles in zich om een toeristisch paradijs te bouwen, maar dan moet niet iedere reis ten minste een keer je auto worden opengebroken. Op veel plaatsen staan nu mannen met een blauw "security" shirt om een oogje in het zeil te houden.

Als we in de aanslag staan om de vogels te bekijken komt een van die mannen naar ons toe en zegt dat de flamingo's weg zijn. Uit een ooghoek hebben we gezien dat dit niet klopt, maar grote groepen zijn het niet. Hij heeft een vervelende verklaring. Flamingo's staan in het water en zijn daardoor slecht te bereiken. De oplossing is er met een drone achteraan gaan.

Die maken het geluid van bijen en daar hebben flamingo's niet mee. Onder het beroemde flamingo moto *aqua inutil* zijn ze vertrokken naar andere gebieden. De paar die we zien gaan op de foto, evenals een reiger en het beeld voor de afschaffing van de slavernij dat in het weathershot te zien is.

Aan de andere kant van de weg langs de zoutpannen is de afslag naar het atelier van Nena Sanchez. De kunstenaar heeft naast haar huis een aantal werken en veel merchandise achtergelaten.

Vanaf het iets hoger gelegen huis heb je prachtig zicht op de zoutpannen. Je kan hier uitstekend zien hoe het gebied is aangelegd in het lage deel tussen de heuvels.

De binnenkant van het huis geeft een aardige impressie van hoe ze leefde en toont mooie schilderijen en tegeltjes. Buiten staan een aantal enorme kleurrijke beelden van Zuid-Amerikaanse vrouwen. Daar tussendoor scharrelen de kippen en de hagedissen.

We vertrekken redelijk snel om nog wat boodschappen te doen, maar vooral om de hitte te ontvluchten.

Zo denkt de galeriehouder er trouwens ook over. Hoewel er in theorie nog uren openingstijd over is, rijdt hij net niet eerder het terrein af.

Daarna is het een kwestie van de boodschappen doen en de airco opzoeken. Die laatste valt prompt uit, en we krijgen hem niet meer aan de praat. Uiteindelijk appen we Prescilla die Perrie stuurt. Het blijkt dat de meterkast is verborgen achter een schilderij. Als je dat eenmaal weet is het een kwestie van schakelaartje om en alles wordt weer koel.

Nena Sanchez (1943 - 2017) is een "primitieve" kunstenaar die haar thema's ontleende aan het eiland. Veel natuur en vooral veel kleur zijn de voornaamste kenmerken.

Vandaag is een duik rustdag. We hebben bedacht dat dit een mooie gelegenheid is om een rondje eiland te doen.

Saskia heeft last van haar oren en besluit ook morgen niet te duiken. Daarom bezoeken we eerst het Go West duikcentrum zodat Nelleke dat ook kan zien. Een extra trip boeken voor morgen is geen enkel probleem. En verder hebben we alle tijd voor de rustdag.

Als eerste gaan we naar Setheboka, een natuurreservaat in onze hoek van het eiland.

De entree is even een ding. Ik stap uit om te betalen en daarmee te voorkomen dat Nelleke vanuit een autoraampje moet hannesen. Fout! De bewaker van dienst gebaart dat ik niet dichterbij mag komen, want daar staat al een auto. Ik besluit het spelletje mee te spelen en ga stram in de houding staan. Even later heb ik een aardig gesprek met de kassière over park en entree. De man negeer ik verder, ondanks dat er wel geluid uit komt.

Daarna is het tijd om serieus rond te kijken.

Het is van een indrukwekkende onherbergzaamheid. Bloedhete lavasteen, met daartussen vooral hagedissen, vogels en cactussen. Hoewel, er zijn meer planten, zoals de vetplantjes en struiken met heel dik blad om het vocht vast te houden.

Aan de rand van het reservaat knaagt de Caribische zee onophoudelijk aan het eiland. Zelfs bij eb spat het water op en zie je hoe de kustlijn wordt uitgehold. Op een plaats kan je zelfs met een trapje in een kloof om te zien hoe het natuurgeweld werkt.

Aan de andere kant kijkt de vulkaan nauwlettend toe alsof hij wil zeggen: als er te veel eiland verdwijnt barst ik uit en vul ik aan.

Verder zijn er duidelijke borden met de mededeling dat er geen stenen gestapeld mogen worden. Daarmee lijken ze een nationale sport over zich af te roepen. Alleen wij doen niet mee, en dan vooral omdat het daarvoor veel te heet is.

Voor alle zekerheid voegen we een pagina met hagedissen en leguanen toe. Ze komen tenslotte vaak genoeg voor in dit verhaal.

Na het park zetten we koers richting Jan Thiel, langs Willemstad. Hier willen we serieus naar flamingo's kijken.

Eerst lopen we stuk op de koraal specht gevangenis. Ooit heft Den Haag daar wegens wanbeheer het bestuur over genomen. Het ziet er nog steeds uit of je half Willemstad op kunt bergen. Ergens daar achter zou je bij de

zoutpannen moeten kunnen komen. Maar in het wild zoeken in de brandende zon langs de muur van een bajes is niet aantrekkelijk en dus gaan we naar Mambo bay om het met een lunch uit te zoeken. Ik drink er de enige fatsoenlijke koffie van het eiland. In het

gloednieuwe winkelcentrum annex strandboulevard staat een aardige impressie van een duiker 😊.

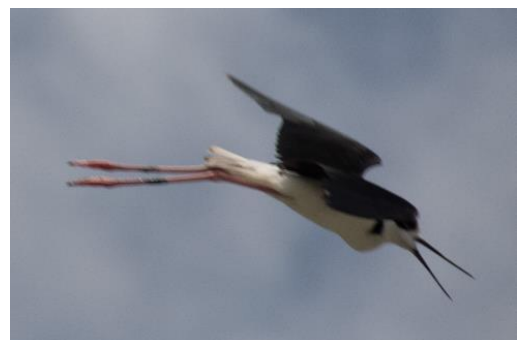
Na de lunch weten we wat we moeten doen. We rijden naar het Sorsaka park bij Jan Thiel baai in de buurt. Veel lianen en dood hout, maar een heel leuk bosgebied met hagedissen, vogels en veel groen.

In/aan de bomen hangen enorme mierenkolonies, opgebouwd met klei.

Een van de paden leidt naar de zoutpannen en jawel, daar is een enorme groep flamingo's (zie weathershot). Daarnaast zien we papegaaien, verschillende reigersoorten en de black-necked stilt of Amerikaanse steltkluut. De laatste vind ik het leukst, omdat ze met duikvluchten proberen me te verjagen en daardoor dichtbij komen.

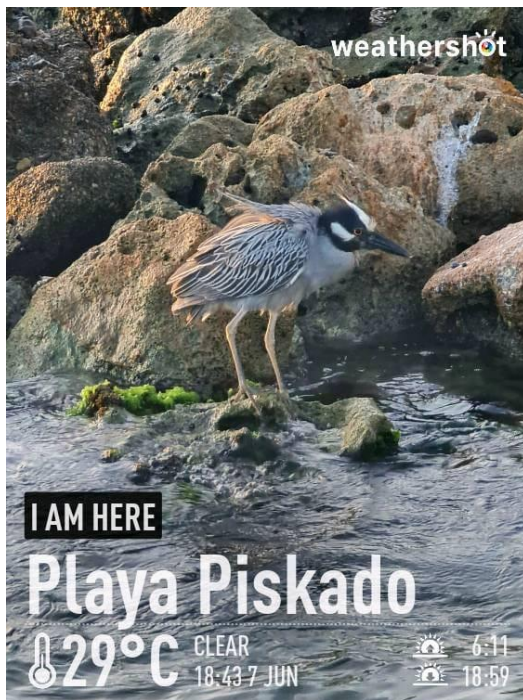
Door de hitte zitten we hiermee wel aan ons toeristisch maximum. We rijden terug via de Carrefour, die grootste supermarkt van het land.

Terug op het appartementencomplex is het nog even zwemmen en kijken hoe wat vogels korte metten maken met een banaan die ze van ons hebben gejat.

Als ik opsta is Perrie al voor ons appartement aan het graven. Hij wil een onkruid vrije tuin en graaft grote hoeveelheden plastic in. En dat precies op de plaats waar ik wil ontbijten. Het is een mooie gelegenheid om een uitgebreide babbel te maken. Hij heeft in Amsterdam gestudeerd, maar is van het eiland waar hij nu met pensioen is. Zijn vrouw en hij wilde iets om handen hebben, en daarom zijn ze dit complex gestart. Drie van zijn kinderen zijn inmiddels geëmigreerd naar Nederland, maar hij is na zij afstuderen als elektrotechnicus terug gekeerd naar zijn geboortegrond. Verder hebben we het over het weer. Het eiland ligt op de breedtegraad waar orkanen ontstaan. Iedereen heeft een noodpakket, een vluchtroute en noodopvang en de communicatiemiddelen om het

te coördineren.

Oké, ik maak hierna twee bootduiken en we stappen een keer in het zwembad. Maar met een gevoelstemperatuur van >41 graden word je verder vanzelf tam. Pas tegen de avond ontstaat het idee even naar het strand te lopen en naar de zonsondergang te kijken.

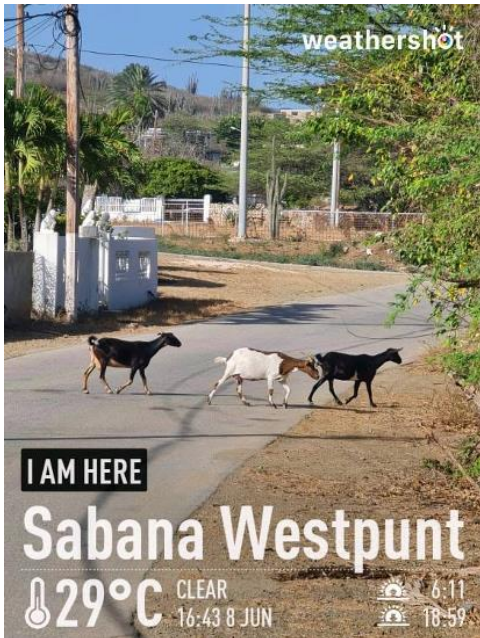

Playa Piscando is een plaats waar de vissers aan land komen en de resten aan de natuur teruggeven.

Vooraf de schildpadden zijn daar enthousiast over en zwemmen graag even rond de jeti.

BLACKOUT, 8 JUNI

Het wordt weer een rustige dag. Na de bootduiken besluiten Nelleke en ik naar het plaatselijke restaurant te wandelen om te kijken of het wat is. Voor die tijd gaat de airco uit. Voor we het schilderij van de muur kunnen halen vertelt Saskia dat bij haar alle stroom weg is. Een goed argument om de kunst te laten hangen. Vanuit het resort worden we even later geïnformeerd dat het een eiland brede black-out is, die ook het ziekenhuis en het vliegveld heeft getroffen. En dan niet even knipper, maar direct 7,5 uur. Het internet zelfs 24 uur.

Het is geen reden om af te zien bij Jaanties, het befaamde restaurant in deze hoek van het eiland. We lopen langs het lokale kerkhof, maar vooral langs loslopende geiten en een reeks inheemse vogels, waarvan we er een reeks op de foto weten te krijgen.

Bij Jaanties worden we hartelijk begroet en uitgenodigd morgen hier te eten. Het lijkt zomaar een goed plan³.

Op de terugweg zien we onder meer de gewone saffraangors, de roodkraaggors, de oranje troepiaal en papegaaien, door Nelleke zorgvuldig uitgezocht..

De dag eindigt weer met een wandeling naar de zonsondergang, nu bij ons duikcentrum.

³ Tijd is op dit eiland vaak een streven, geen absoluut begrip. We zijn nog bij ze langs geweest, maar ze waren dicht.

LUNCH EN BOODSCHAPPEN DOEN, 9 JUNI

Omdat Saskia nog steeds oorproblemen heeft begin ik weer met twee bootduiken. Vandaag met een Amerikaans gezin dat net begonnen is met duiken en nu echt op een groepsfoto wil. Dat gebeurt door de instructeur, die mij daardoor verder mijn gang laat gaan. Het is een goede deal. De meeste duikopmerkingen staan in de bijlage, als verhalen voor de duikvereniging TOV Gagnan.

Als ik terugkom gaan we weer lunchen bij Playa Forti Restaurant, waar we deze keer met veel enthousiasme worden geholpen door de dochter van onze resort eigenaars.

De leguanen lopen weer rond op zoek naar blaadjes sla, maar ik zoek wat anders.

Op het mapje rond het bestek staat de historie van het restaurant. Daarin staat dat het zo oud is, dat het vroeger een versterking was met kanonnen om de vijand van de week de Caribische zee in te schieten. Nu ben ik niet bijster geïnteresseerd in kanonnen, maar als ze er dan toch reclame mee maken wil ik ze ook zien ook. Het personeel kijkt zeer verbaasd als ik er om vraag en gaat in groepsdiscussie. Uiteindelijk weet met ze te vinden. Een ervan staat zelfs achter het bord welkom.... Verder is het eten weer veel en prima.

Tijdens het eten is er genoeg te zien. Uiteraard de leguanen, maar ook de verschillende watersporters, waaronder jetski klasjes.

Na de lunch gaan Nelleke en ik boodschappen doen. En dat is een serieuze aangelegenheid. In Westpunt struikel je over de duikscholen, maar een winkel, ho maar. Op 25 kilometer vind je New California Supermarkt, maar als je serieus wilt inkopen moet je 40 minuten stevig doorrijden tot je onder de rook van Willemstad bent.

Aan de andere kant heb ik nog nauwelijks gereden, want Saskia rijdt graag, en ik niet.

Maar nu is het best aardig om er even met zijn tweeën op uit te trekken. Wel is de conclusie dat dit een keer aardig is om samen het eiland te verkennen, maar dat het eigenlijk een te grote afstand is voor een fles melk en een pak chips.

's Avonds lopen Saskia en ik naar Pescadora Beach om naar de sunset te kijken. Herman Finkers heeft voor mij de zonsondergang definitief als concept om zeep geholpen met de uitspraak "de zon gaat zinloos onder, morgen moet ze toch weer op". Maar op en bij het strand is van alles te doen, zoals de schildpadden die langskomen en de kinderen die daar hard achteraan snorkelen en de visser die met een net aas voor de volgende dag aan het vangen is.

DUIKEN MET ENTERTAINMENT, GEEN KNIP EN EEN TERRAS BIJ LAGUN, 10 JUNI

Vandaag hebben we een stel Amerikanen aan boord dat wil wrakduiken, en dus gaan we naar Black Sand Beach. Na twee dagen rust hebben we vandaag Toekie weer als kaptein, een man van ca. 1.50m en een volume van 80 Db. Maar hij kent de wateren rond het eiland op zijn duimpje en zet ons keurig boven het wrak af.

Op weg naar duik 2 komt er ineens een ongewone hoeveelheid herrie uit Toekie en dat zegt heel wat. Daniël, onze instructeur in onderkoelder. We hebben "a situation". De motor van een jetski, met daarop een vader en twee tienerdochters, heeft het begeven. Nu zijn ze buiten het gebied van de vissers en in de golfstroom die ze aan het afvoeren is in de richting van Cuba. Uit nood hebben ze een vuurpijl afgeschoten en die heeft Toekie gezien. De boot wordt snel naast te twee meiden gebracht. Ze

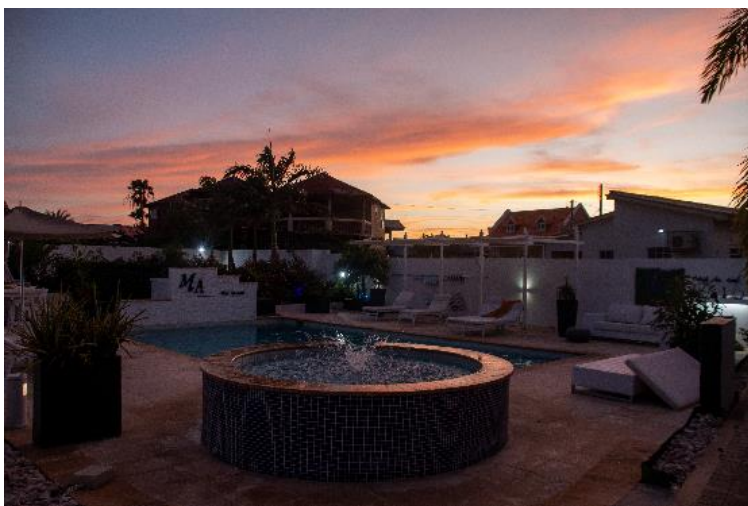
komen snel aan boord. Het hele gezin heeft een Latino uiterlijk, wat voor Toekie voldoende is om op een, zelfs voor ons ongekend, hoog volume in het Spaans over te gaan waarbij mij duidelijk is dat hij wil dat de man op de jetski klimt en dan een touwtje vasthoudt zodat hij naar de wal gesleept kan worden. De man is oververmoeid een spreekt geen woord Spaans, dus er volgt onbegrip en gooien met lijnen.

Ik ben het al snel zat en stap het water in met mijn vinnen. Dan is het een kwestie van touwtje aan de jetski en om de dol van de boot binden en Toekie kan zich uitleven richting kust waar we ze op sta diepte loslaten. De oudste meid houdt niet op met ons bedanken.

Daniël doet het terecht af met "that's our entertainment for today"

Eenmaal terug stappen we in de auto en rijden we naar Grote Knip, een landgoed waar het leven van de slaven wordt toegelicht. Het blijkt dicht, met de mededeling dat dit “ergens in 2023” weer over gaat.

We zitten niet bij de pakken neer maar rijden door naar Lagun, waar Saskia een aardig terras weet dat uitkijkt over de baai. Ze hebben er uitstekende smoothies en als vermaak een groot aantal leguanen die tussen de tafeltjes doorlopen op zoek naar blaadjes sla. Zie weathershot. Over dat laatste moet worden gezegd dat de temperatuur

naar de zee te lopen om van de zonsondergang te genieten. Gelukkig is-ie boven het zwembad ook prima te zien, en bij en in het zwembad beleven we het einde van de voorlaatste dag op dit eiland.

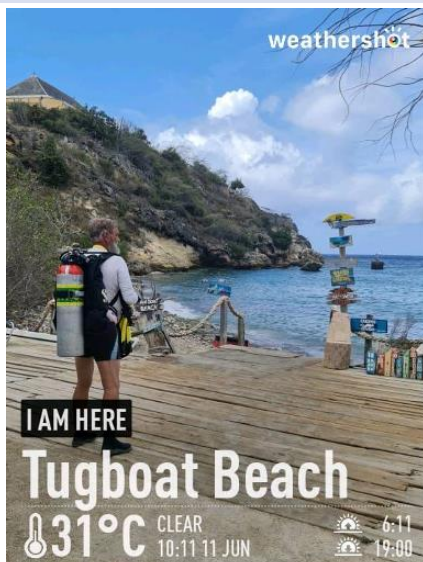
waarneming niet deugd en dat de werkelijke temperatuur 37-38 graden is.

Naast de leguanen spotten we een suikerdiefje op het terras en een pelikaan in het water.

Na de smoothies vinden we dat we voldoende gedaan hebben vandaag, zeker als je gaat rekenen met een gevoelstemperatuur van weer boven de 40 graden.

We zijn zelfs te gekookt om nog

JAN THIEL EN LAGUN, 11 JUNI

Vandaag is onze laatste volle dag op het eiland. Ik wil graag terug naar Tugboat, omdat ik het wrak niet heb gezien, en daarmee de enige zou zijn die er naast grijp in mijn duikringen. Bovendien vond ik de rit er heen leuk. Dus gaan we met zijn drieën die kant uit waarbij we borden als “zuurzak” en “brak water” passeren.

Het entertainment van vandaag is een auto die wordt klem gereden door twee politie auto's op de Julianabrug en aan de andere kant van de vangrail nog eens twee auto's met zwaailicht. Het is duidelijk dat er hier iemand wordt voorbereid op de Koraal Specht.

Mijn solodruk verloopt prima en gemakkelijk. Het verhaal achter het sleepbootje is dat het een schip de baai in hielp, waarbij de tot sleep gemaakte een foutje maakt met het anker. Dat werd wel het water ingegooid, maar via de sleepboot, die sinds dat moment domein is van snorkelaar, duikers en onderwaterleven. Of dit een waar verhaal is? Geen idee, maar het is te leuk om niet op te tekenen.

Het wrak doet wat alle wrakken doen, het valt uit elkaar. Op oudere foto's is te zien dat er dekplaten op zaten die nu verspreid liggen over het zand van de baai.

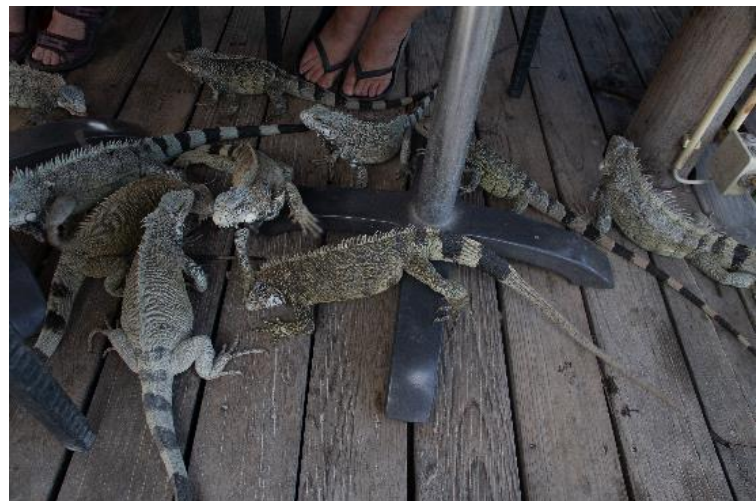
Er zijn een paar duikscholen die me veelvuldig OK tekens geven met een blik in de ogen of ik nu bij hun groep hoor, of dat ik bij een verkeerde groep ben aangesloten. Ik groet iedereen vriendelijk en beleefd terug.

Daarna maak ik een klein rondje langs de pier en langs een groep die koraal aan het kweken is voor koraalherstel elders.

Daarna drinken we nog wat op het terras en besluiten om de spullen uit te hangen dan wel terug te brengen naar het duikcentrum om daarna bij Lagun te lunchen.

Het loopt allemaal probleemloos, en we nemen vriendelijk afscheid van de crew. Zelfs Toekie blijkt even als een normaal mens te kunnen praten.

Bij Lagun is het aantal aanwezige leguanen sterk toegenomen. Op een goed moment zit er zelfs een het zout van mijn tenen te likken.

Daarna rest ons alleen nog een blik bij de zondondergang bij het duikcentrum. Curaçao is voor ons niet voor herhaling vatbaar, maar een keer is absoluut de moeite waard geweest. Morgen vliegen!

We zijn bijtijds wakker en beginnen onverschrokken de spullen in de koffer te frommelen.

Saskia heeft bedacht dat het wijs is haar oor even aan een dokter te laten zien en Go-West heeft haar een arts aanbevolen die op onze route naar “Curaçao International Airport” ligt.

We hebben tijd genoeg, dus waarom niet. Wel, omdat de mensen hier hun eigen ritme kennen. Uiteindelijk krijgt Saskia van een afzetter met medisch diploma oordruppels voorgeschreven en gaat ze die halen bij buurman apotheek. Deze laatste heeft volgens mij een cursus efficiency in Nederland gevolgd en niet onmogelijk bij Benu in Passewaaij.

Tegen de tijd dat ze weer instapt heb ik afgetankt en kunnen we naar Yoube om de huur Kia in te leveren.

Dat gaat probleemloos en de chauffeur van Yoube snapt dat we haast hebben en zet ons zo snel mogelijk op het vliegveld af. We hebben te veel bagage voor de kleine DeHavilandDHC6/300, een 28 persoons propellervliegtuig dat ons in 20 minuten naar Bonaire zal vliegen. Maar tegen werkelijk geringe bijbetaling (\$8) mag alles mee. De handbagage en vooral mijn jack worden niet gewogen 😊.

Er is net voldoende tijd over om nog een goede kop koffie te scoren voor we boarden. In dit geval is dat meer met zijn allen een vliegtuig aantrekken.

De vlucht met divi-divi air loopt probleemloos, alleen de administratie bij aankomst is een gedoe met codes en belastingen.

Daar staat tegenover dat we keurig worden opgehaald en afgeleverd bij AB car-rental waar we een bak van een pseudo 4 wheeldrive meenemen.

Later die dag is het nog boodschappen doen bij een AH kloon en kennismaken bij het duikcentrum.

We gaan nog uit eten bij Breeze 'n Bites, die mij een slecht Indonesisch maaltje en Nelleke en Saskia uitstekende biefstukken voor.

Op de zonsondergang die we meemaken op onze eerste eilandavond bij het eten is weinig aan te merken.

Na een duik in het zwembadje is het tijd voor foto's verwerken en wat werken met de laptop. De eerste (halve) dag op ons tweede eiland zit er op.

KRALENDIJK, 13 JUNI

Uiteraard begint de dag met het feliciteren van een jarige dochter. Daarna komen we op ons gemak op gang en halen we Ilse op, die sinds een paar maanden op dit eiland woont. Ooit is ze binnen de club opgeleid en ze wil graag mee duiken. Vervolgens is het een tocht langs de vele duikzaken om flessen te scoren. We gaan voor de duikzaak van onze autoverhuur. Niet alleen levert dat korting op de autohuur, maar hun flesvulling is zeer redelijk met ook nog gratis nitrox. We rijden naar een van de vele duikstekken langs de kust waar het prachtig duiken blijkt.

Nelleke en Saskia zoeken een strandtent en zien tot hun grote genoegen wat dolfijnen springen.

Daarna is het tijd voor het terugbrengen van duikflessen en Ilse en de Siësta.

Na de siësta bekijken we Kralendijk. Daar kan je kort over zijn, het vinden van een parkeerplek kost aanmerkelijk meer tijd dan het bezichtigen van het centrum. Maar het is niet onaardig en we vinden een ijssalon die ons de gelegenheid biedt een ijsje ter ere van Esther te nemen. Jawel, met Knorf.

Na nog wat shoppen is de dag weer om.

NATIONALE PARK, 14 JUNI.

We staan op ons gemak op in Perla Boneriano, het appartement complex waar we logeren. Het bestaat uit zeven huizen rond zwembad met in totaal 15 appartementen. Ieder in een vrolijke kleur. Het wordt omgeven door een stevige muur en een hek van cactussen die je veel ziet op het eiland. Op het terrein struikel je over de hagedissen en een enkele leguaan. Zeker 's ochtends schreeuwen de papagaaien in de palmen (en laten zich zelfs fotograferen). Hier delen we met zijn drieën een appartement, maar met twee slaapkamers en twee badkamers is dat prima een week lang te doen.

Het Washington Slagbaai National Park is een van de drie(?) top attracties van dit eiland. Saskia kan nog niet duiken met haar klachten en dus gaan we naar noordelijk deel van het eiland voor een rondrit.

Dit is het moment om iets over het vervoer te zeggen. De bak van een nep four-wheel drive is al genoemd.

In praktijk blijkt de Chinese JAC niet meer dan een enorme duiktas met een solexmotor te zijn. Da's niet erg op de rechte weg, maar op onverharde wegen is het een ding. Saskia slaagt er echter in de rondrit van 34 km te volbrengen.

Onwennig in dit alles is de regel dat je de auto hier open moet laten staan. Met heeft liever dat ze hem leeghalen zonder schade. Ze zijn daar zo fanatiek in dat de vergrendeling zelfs is afgesloten.

De toegang tot het park is "gedoe". Bonaire heeft al heel lang een toegangsmunt voor het duikwater. Een één voor het park. Dan hebben we het over de toeristische hoogtespunten 1 en 2 van het eiland. Omdat bijna iedereen beiden doet, en er wat duikstekken in het park zijn is het voor de handliggend daar één munt van te maken, zeker omdat toch al het geld naar Stinapa, zeg maar Natuurmonumenten van Bonaire, gaat.

“Vroeger” kreeg je een stukje plastic aan je vest, maar nu is dat gecompliceerder. Je moet online de permit kopen. Met de QR-code kan je dan aantonen dat je legaal bent.

Is dat handig? Als duiker niet echt, want je zou je telefoon mee moeten nemen voor controle, en die ik je open auto achterlaten. Maar in het park ook niet. Iedereen moet naar de kassa, waar je naast de QR een ID moet tonen. Dat gaat dus traag. Maar het wordt nog erger, want inplaats van de QR te scannen en af te tikken moeten naam en pasnummer handmatig op een lijst worden geschreven. Daarvoor krijg je een plastic tag, die je dan 25 meter verderop weer in mag leveren bij een parkwachter.

Daar stoppen is niet erg, want je kan direct kijken bij een walvissenskelet en het museum. Beiden zijn sneu. De baleinwalvis omdat er nog maar een enkele balijn in hangt en het beest op zijn minst een enorme hernia gehad moet hebben als je kijkt naar de kronkel in de wervelkolom. Het museum omdat het te beperkt, te onoverzichtelijk en te stoffig is.

Daarna doen we de rondrit, waarbij je alleen kan zeggen dat het een prachtig park is. De website geeft goed advies voor een bezoek: *“Om optimaal te kunnen genieten in het WSNP is het verstandig om goede wandelschoenen, hoofddekseel, zonnecrème, anti-muggenmiddel, een vogelboekje, een plantenboekje, een verrekijker, voldoende drinkwater, eten, snorkelspulletjes, sportduikspulletjes en een lighanddoek mee te nemen.”* Behalve de verrekijker en het water hebben wij helaas alleen een auto en camera.

Toch redden we het daar prima mee, want duiken is op dit moment verboden en aan snorkelen zitten strenge maatregelen. De reden is een koraalziekte die zorgt voor veel problemen. Bij de ingang van het park staan dan ook grote spoelstations om de uitrusting te steriliseren.

Hoewel de rondrit vooral bestaat uit hobbelen en bewonderend kijken naar de rotsformaties en de

cactussen zijn er ook wat aardige stops. Zo zien we dat de zee ook dit eiland aan het afkalven is en dat ook hier een vulkaan (de Brandaris) er op toe ziet dat dit niet te ver gaat. Er vliegt van alles rond in het park, waaronder de Wara-wara, die we goed vastleggen.⁴

---

⁴ Wetenschappelijke naam: *Caracara plancus*, hier: Wara-wara, Curaçao: Caracara, Aruba: Waruwaru, Saskia: killerchicken.

Verder stopen we bij een oude vuurtoren, waar de Amerikanen voor een foto geen cheese maar Jézus zeggen. Vanaf de heuvel waarop de toren staat heb je een fantastisch uitzicht. Verder kijken we bij twee flamingo kolonies, waar allerlei meeuwen en pelikanen omheen zwerven. Een ervan ligt naast Landhuis Slagbaai.

In dit verhaal een

fotopagina met beelden uit het park.

Na veel gehobbel verlaten we het park en rijden we weer door Rincon. Daar vinden we Kos Bon So, een grote snackbar die adverteert met “home of the holy grill”. Nelleke en ik kijken nog wat rond en fotograferen wat deuren, daarna is het tijd om naar Kralendijk te gaan.

INTERMEZZO: BONAIRE

Met Curaçao hoort dit eiland tot de ABC eilanden met grotendeels dezelfde geschiedenis. Ook delen ze het predicaat “nutteloos eiland”. Waar Curaçao een zelfstandig land is geworden heeft dit eiland de gemeentelijke status. Niet zo gek als je bedenkt dat het nog niet de helft van het aantal inwoners van Tiel heeft, pakweg 20.000. De belangrijkste attracties zijn duiken, duiken en snorkelen. Daarnaast het nationale park, het ezeltjespark en de hoofdstad Kralendijk. In dit deel van het eiland waren 6 dorpjes, maar die zijn samengevloeid. Her enige andere echte dorp in Rincon. Op het eiland lopen veel geiten en ezels los. En ze betalen in dollars.

NATIONALE PARK, 14 JUNI, VERVOLG

Terug in het appartement is het tijd voor siësta en een rondje zwembad. Daarna eten we

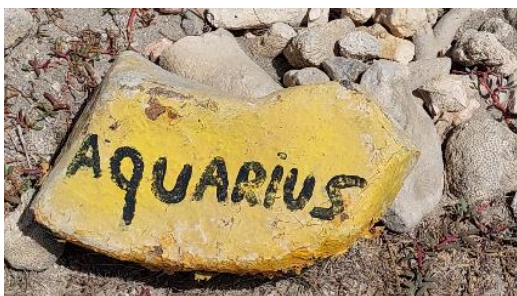
met Ilse bij een Japanner. Dit valt uitsluitend te omschrijven als een tering herrie. Dit ligt zeker niet aan restaurant Osaka, maar aan de uitslag van de examens. Die valt op dezelfde dag als in Nederland en wordt hier gevierd door een toeterende stoet van auto's die met de geslaagden met ballonnen en vlaggetjes luit toeterend rondjes rijden door de stad.

Nelleke heeft zich gisteren krachtig voorgenomen vandaag weinig te doen. En als ze zich dat voorneemt dan houdt ze woord. De dag begint met boodschappen doen met de nog steeds kwakkelende Saskia. Ze nemen 2 duikflessen en voldoende eten en drinken mee. Hier is dat niet zo spannend, want in 5 minuten staan ze in een winkel.

Het weathershot geeft helder aan hoe ze tegen de rest van de dag aan kijkt.

Ik besluit dat ik de vulkaart niet voor niets heb gekocht en maak een tweetal duiken. Daarbij maak ik foto's van aangetast koraal die passen bij een artikel voor "Onderwatersport" (zie bijlage). Dat is al het tweede artikel, het verhaal over Curaçao voor het clubblad is ook al af.

In mijn eentje ga ik naar de EEG boulevard, langs een reeks kapitale villa's. Misschien wel de grootste is van Pablo Escobar. "Helaas" werd die gearresteerd voor de bouw af is. Dus los van een heel groot casco is er verder weinig. Wat kleine ondernemers hebben er een hoekje afgetimmerd, maar verder niets. Daarna komt de strook tussen de zoutvelden en de zee. Ze kan je afvragen hoe je een duikstek

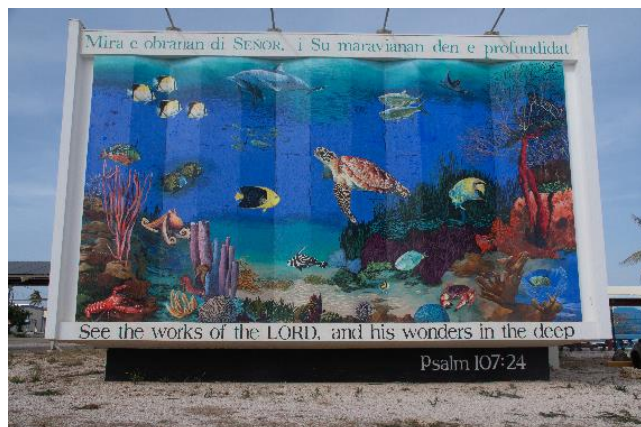

indrukwekkend) en de enorme zoutwinning. Bij de duiken moet je een rot eind over het zand zwemmen voor je op het rif zit, maar dan heb je ook wat.

Bij terugkomst overtuig in Nelleke er van dat het eten van een ijsje geen vervelend tijdverdrijf is. Dat kan even verderop. We maken direct wat foto's, waaronder het reliquarium, waarna Nelleke nog fut heeft om wat te zwemmen, maar mijn dag er op zit.

definieert. Op Bonaire zijn ze daar makkelijk in. Als er een doorgang van de weg naar het water is wordt er een geel geschilderde kei neergelegd met de naam van een stek. Staan er te veel auto's? Dan rijdt je door naar de volgende gele kei.

Op deze manier maak ik twee duiken waarbij ik ook nog rondkijk bij de mangrove (weinig Bij de duiken moet je een rot eind over het zand

BOODSCHAPPEN IN KRALENDIJK, 16 JUNI

Gisteren heb ik een stukje voor “Onderwaterport” geschreven. Vandaag kwam het bericht van de hoofdredacteur dat je het plaatst. Het “origineel” is in de bijlagen opgenomen 😊

Ik ben als eerste wakker. Dat is trouwens niet helemaal waar, de papegaaien zijn als eerste wakker. Ik ga op fotojacht (waarbij de hagedissen op hun gemak opzich gaan).

Heel succesvol is de fotojacht niet, al levert het dit plaatje op.

Daarna wordt het voor mij, hoe verrassend,

tijd om te duiken. Ik pak de zoutpier en “the lake” en maak twee topduiken. De duiktocht start best vroeg, dus er blijft een middag over voor andere activiteiten. Nelleke en ik besluiten tot een winkel expeditie in het centrum van Kralendijk. Crocs, T-shirts, koffie en een ijsje later zijn we rijp voor het serieuze werk: tanken en de supermarkt.

Dat eerste is een toestand. Iemand heeft bedacht zijn motorboot af te tanken. En in plaats van met een tankje naar de boot te lopen is hij met een trailer met dobberding en al naar de pomp gelopen. Dat pas net in de hoogte, al staan er twee man op de boot om te duwen en er zeker van te zijn dat het dak van het pompstation niet wordt meegenomen. In de lengte zorgt het voor een andere uitdaging. Geen enkele auto kan er langs, dus er ontstaat en file.

Het geeft ons de tijd om te kijken hoe de tankdop open kan en hoe op dit eiland de betaling is geregeld (vooraf card inleveren)

De boodschappen zijn daarna weinig werk, dus aan het eind van de middag zijn we terug bij Pera Bonairiana.

MINDER MET EEN IJSJE, 17 JUNI

Het spannendste wat vandaag is gebeurd is dat de huismeester is komen kijken naar het koffiezetapparaat. Een andere wandcontactdoos bleef de oplossing voor het probleem. Vanaf nu dus iets betere koffie.

Verder heb ik vandaag op de Hilma Hooker gedoken, een van de top duiklocaties op Bonaire. Het was een smokkelschip dat men voor straf heeft laten zinken en nu gekapsijst op de bodem ligt. Het wrak is prima aangegeven, dus de duik was een eitje.

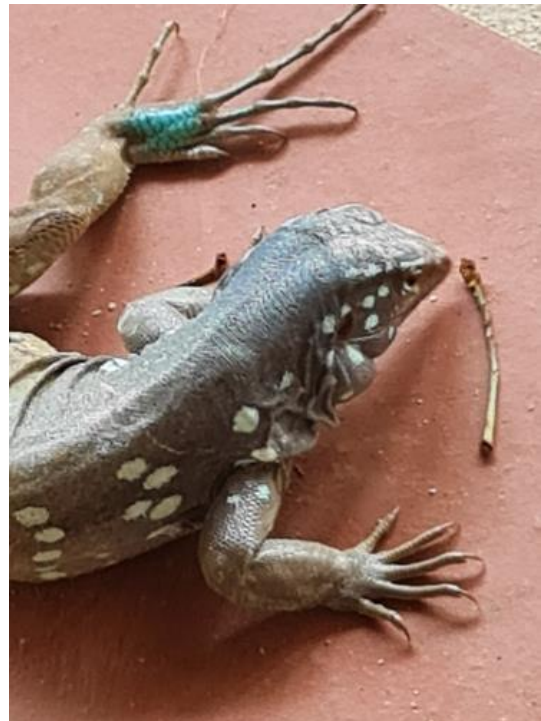
Daarna heeft Saskia haar eerste duik sinds Bonaire gemaakt. Uit vreugde deed ze een rondje ijsjes, zodat we naar eer en geweten kunnen zeggen dat we van het terrein zijn geweest om iets te doen.

Nelleke heeft niet stilgezeten op het resort. Ze heeft de druinen opgegeten en de steeltjes aan de talrijke hagedissen gevoerd.

Je bent bioloog of je bent het niet, en ze zoekt uit wat voor een soort dit reptiel met de blauwe kop is. Ze komt uit op de Bonairiaanse Renhagedis, *Cnemidophorus ruthveni*. Vraag ons niet om het verschil uit te leggen met de *Cnemidophorus Murinus* of de *Cnemidophorus arubensis* anders dan dat respectievelijk op Bonaire, Curaçao en Aruba voorkomen. Op Aruba nomen ze hem cododo (blauw) of blausana. Ons Papiaments is verregaand onvoldoende om het te benoemen voor de andere twee eilanden, maar duidelijk is dat dit een blou blou is.

De beesten zijn meester in hardlopen, maar lijken bij het verlaten het terrein voornamelijk suïcidaal in de weg te liggen. Hier geldt: schijn bedriegt, want een platte hagedis hebben we nooit op het terrein aangetroffen.

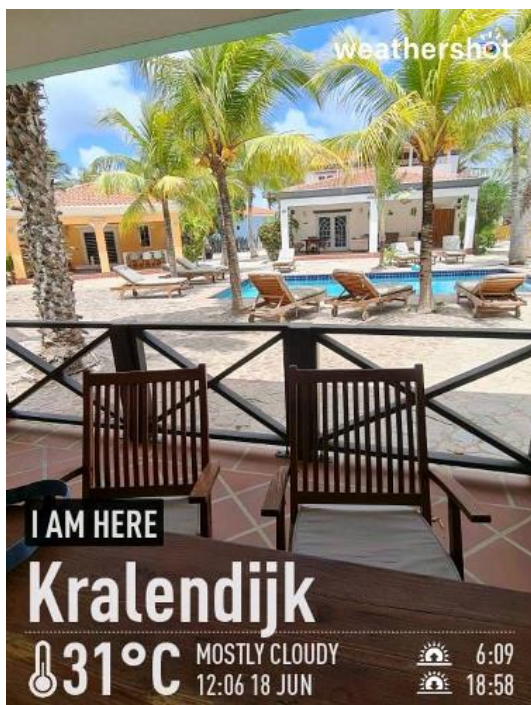
Morgen kijken of we iets actiefs kunnen verzinnen buiten het duiken.

BOODSCHAPPEN EN GEEN MARKT, 18 JUNI

Het weatherreport is duidelijk, het is vooral bewolkt. En geloof het of niet, we hebben vandaag zelfs echte hoosbui gehad.

Nelleke heeft er niet van gemerkt, maar Saskia en ik zijn op weg naar de duikstek als het gebeurt.

Later vallen er nog een paar spetters, maar we hebben mogen concluderen dat dit er niet toe doet, het blijft onveranderd enorm heet.

Dat remt ons duiken niet af. Wat dat wel doet is als er een o-ring uit je automaat is verdwenen. Dus vanaf bijna het zuidelijkste punt van het, gelukkig kleine, eiland kunnen we terug naar de stad. Er is al opgetekend hoe groot de Scuba-industrie hier is. Iedereen heeft wel een familielid dat duikt, of anderen faciliteert om te gaan duiken.

Divefriends is misschien wel de grootste keten van Scuba pushers op het eiland. Of ze een simpele o-ring hebben. We, die hebben ze genoeg, maar niet voor een DIN aansluiten. Zij zijn er voor dat één

aansluiting de wereld zal domineren. Dat in Europa DIN die positie aan het verwerven is ontgaat ze totaal. In het Divers Paradise is alles perfect en hoeft er nooit iets te veranderen. Wel hebben ze adressen van twee nieuwlichters die misschien, mogelijk, eventueel, iets kunnen leveren.

De eerste is VIP diving, waar we sneller buiten staan dan we binnen komen. Maar wel met een o-ring die door een vrouw met een sterk Vlaams accent kundig op zijn plek was geduwd.

Terug bij Vista Blue, de duikstek van dienst, bleek dat de pelikanen nog steeds aan het jagen zijn, waarbij ze zich als een baksteen in de zee laten vallen.

Aan de andere kant van de weg zijn de zoutpannen van het gebied. Het water ziet er roze uit, alsof ze er een flamingo in hebben uitgeperst.

Verder is er weinig te vertellen, anders dan dat we na een paar uur weer bij AB dive staan voor nieuwe, goedgevulde flessen.

Eenmaal terug heb ik zomaar zin in een broodje kebab. En met Döner Station naast de deur is dat goed te regelen.

Het wereldwijde weg vertelt ons dat er een leuke antiekbeurs op het Wilhelminaplein is. Dit is niet onmogelijk, maar wij kunnen hem niet vinden. Ons verdriet reageren we af met een kort en efficiënt bezoek aan de ijsboer.

Daarna is het boodschappen doen, waarbij we de meest luie winkelbediende van

Bonaire ontmoeten. Hun winkelwagentjes hebben openingen waar benen van kinderen doorheen kunnen.

Maar dus ook een pak yoghurt. Dat van Saskia valt door zo'n gat en de inhoud verspreid zich over een deel van de vloer. Ze waarschuwt een medewerker. Deze presteert het om een krant te pakken en een deel van de yogurt en het kapotte pak op te raken. Daarna verdwijnt hij weer naar achteren. Die komt zo terug met een dwiel. Met deze gedachte scoor ik 50%. Hij komt inderdaad terug kijkt hersendood om zich heen en vertrek in een richting waar hij vermoed dat er geen werk is.

Daarna doen we nog een rondje zwembad en maken we wat plannen voor de laatste twee dagen op het eiland. Dan valt de nacht en wakkert de wind weer aan.

DUIKEN IN HET NOORDEN EN UIT ETEN, 19 JUNI

In 1980 is het gebouw en de bijgebouwen gerenoveerd. Het meest bijzondere bouwsel is de Aloë vera oven.

Inmiddels staat het landgoed alweer een tijdje leeg en is krachtig aan het vervallen. In de bomen voor het huis zitten een paar leguanen triest voor zich uit te kijken.

Aan de andere kant van de weg maken aan de lopende band mensen zich gereed om van de trap naar beneden te gaan en daar een duik te maken.

Het rif lijkt wel een mini gebergte met allerlei ruggen die worden doorsnede door zand. Het is begrijpelijk dat dit de top tien van populaire duikstekken heeft gehaald.

Tot nu toe hebben we gedoken aan de zuidkant van Kralendijk, maar nu hebben we een tip voor het noorden. De eerste stek is Tolo. Die ligt iets noordelijker van 1000 steps. Hier in het noorden moet je van de rotsen het water in. 1000 steps is daar een voorbeeld van. De trap is nog geen 100 treden, maar zelfs dan vind ik het wel geschikt.

Tolo ligt wat lager. En hoewel je nog steeds langs een rots naar beneden moet, is het goed te doen.

Na de duik verplaatsten we ons naar Karpata, genoemd naar het landhuis dat daar aan de weg ligt. Gebouwd in 1870 was dit het centrum van een plantage.

Op de terugweg stoppen we in Rincon om een patatje te scoren. Als we willen afreken wordt ons verteld dat je niet kan pinnen hier. Nu kon dat een week geleden we, dus onder dankzegging verdwijnen we richting Kralendijk, waar de zoektocht naar gefrituurde piepersnippers wordt voortgezet. Uiteindelijk eindigen Saskia en ik halverwege de middag bij Döner Station om alsnog frites te scoren.

Daarna volgt het proces van spullen spoelen en jezelf ontzouten. Na de siësta is de dag al goeddeels om. We besluiten met elkaar te gaan eten bij Breeze 'n Bites. Die mogen voor mij in de herkansing met een surf en turf en maken dat helemaal waar. Voor het toetje steken we echter de weg over naar Livorno's voor een ijsje.

RONDJE ZUID BONAIRE, 20 JUNI

Vandaag maken we de laatste duiken. Saskia en ik beginnen bij Hilma Hooker. Dit wrak moet je gezien hebben als je op Bonaire duikt. Er komen dan ook verschillende bootjes bij het rif, waarvan een van Van der Valk. Groepjes duiken in de richting van het wrak, kijken naar de onderkant van de boot (die op zijn kop ligt) en gaan weer weg. Doorzakken en de begroeiing en grote tarpons bekijken zit er even niet in. Ook groepjes vanaf de kant vertonen dit gedrag. Mogelijk heeft het te maken met de maximale PADI diepte van 25 meter, waardoor je er net niet bij kan, zeker niet bij het boeiende deel.

Daarna is het tijd om met zijn drieën een rondrit in zuidelijke richting te maken.

Voor we Kralendijk uit zijn hebben we al 2 bijzondere objecten van twijfelachtige aard.

De eerste is in de buurt van het vliegveld, het is een limosine op een container. Volgens een lokale bron de plek voor al uw “sex, and drug and rock & roll” feesten.

De tweede is het onafgebouwde onderkomen van de befaamde, maar daarom niet minder dode drugs crimineel Pablo Escobar. Op het eiland kan men je precies vertellen waar het is, en wat er staat toont aan dat er een megalomane villa of hotel moest komen. Wie er dieper ingraaft ontdekt dat het een urban legend is, en dat er geen enkel bewijs is dat Escobar hier heeft geïnvesteerd. Wel kent men de naam van de hoteleigenaar die hier failliet is gegaan 😊

Onaffe gebouwen en ruïnes zijn hier niet vreemd, ze worden afgewisseld met vaak veelkleurige nieuwbouw.

Ondertussen zijn we wel tegen een ander Bonariaans onderwerp opgelopen: het ongeluk. Nu zijn ongelukken natuurlijk van alle tijden en alle plaatsen, maar de lokale regeling is toch opmerkelijk. Na een botsing stap je hier uit, verwittigt de autoriteiten en gaat over in een lijdzaam niets doen. Mochten er

slachtoffers zijn, dan schakelen de autoriteiten een versnelling hoger, anders gaat men zo snel als het kan, maar ook niets sneller, naar de plek des onheils. Daar begint men met de belangrijkste vraag: is er iets verplaatst sinds de boem. Zo ja, dan worden de bonnenboekjes getrokken en iedereen die iets heeft gewijzigd aan de situatie na de klap geverbaliseerd.

Op enig moment arriveert de auto met de fotograaf, belast met het vastleggen van bewijsmateriaal.

Daarna kan men beginnen met het opruimen van brokstukken en het ontwarren van verkeerschaos. Want geloof het of niet, zelfs op een eiland met zo'n dunne bevolkingsdichtheid is verkeerschaos meer dan een optie. De Bonairianen weten dit en beginnen onmiddellijk te keren op de weg, en via niet bestaande wegen een alternatief te kiezen. Ons advies: volg ze, het is de snelste manier om weg te komen.

Uiteindelijk komen we op de Kaya EEG. Kaya betekent straat, dus die kom je overal tegen. De weg loopt verder langs de kust naar het zuidelijkst punt. Nadat het aantal hotels, resorts en duikshops verder afneemt is er aan de rechterkant van de weg regelmatig gele stenen. Dat zijn de duikstekken, waarbij de naam van de stek op de steen is geschilderd.

Onze eerste stop is tussen twee van die stekken in. Tussen de weg en de zee in kan je kijken naar het mangrove, men zorgt er op dit moment voor dat het zich verder ontwikkelt. Net als op ons resort zie je er veel vogels en hagedissen. Aan de andere kan bginnen de zoutpannen. Inmiddels zijn ze allemaal opgekocht door een Amerikaanse multinationale, die daarmee een groot deel van het eiland exploiteert.

De zoutbasins hebben onwaarschijnlijke kleuren, de meeste zijn roze, veroorzaakt door, volgens internet, microorganismen die er in zitten. Hoewel mijn verklaring dat er een paar flamingo's in zijn uitgeperst ook niet uitgevlakt mag worden. Te midden van de zoutpannen worden zoutpiramides opgeworpen door de vele tractoren die er rondrijden.

Van oudsher waren er vier gebieden die bekend stonden als de blauwe, witte,

rode en oranje pan. Zij vormen de zwarte bladzijde van het eiland en ons koloniale verleden. Hier werd het zout door slaven gewonnen en naar de handelsplaatsen aan de kust gesjouwd. Die werden aangegeven door vier obelisk in de kleuren van de verschillende pannen. De eerste stop is bij de witte pan, waar tegenwoordig een volledig geautomatiseerde pier is om het

zout te laden. Daarbij is "zoutpier" ook een drukbezochte duikstek, waar aan de zuidkant veel schildpadden zitten.

Op die plek zijn, naast de witte obelisk, ook de witte slavenhuisje een ruïne en landgoed de Witte Pan te vinden. De slavenhuisjes zijn niet meer dan stenen hondenhokken die als slaapplek en gereedschapshok werden gebruikt.

De landgoed- of plantagehuizen stammen allemaal uit de 19^e eeuw. Er zijn er nog twaalf op dit eiland. Twee zijn we al tegengekomen in dit verhaal, nu zien (en fotograferen) we er nog

drie, want ook bij de oranje en rode pan staat ze. Tussen die twee huizen staat weer een grote reeks slavenhuisjes, nu in het geel. Wit is weinig gebruikt op het eiland, en lange tijd verboden geweest. Het zou te veel verblinden in de felle tropische zon.

Daartussen kijken we bij twee duikstekken. De eerste is Vista Blue,

waar pelikanen aan het vissen zijn. De manier waarop ze zich uit de lucht laten vallen is absoluut spectaculair.

De tweede is Red Beryl, waar het duiken meer en meer wordt verdrongen door het kitesurfen. Duiken wordt hierdoor gevaarlijk, er zijn al diverse ongelukken gebeurd bij bovenkomende duikers. Het kitesurfen is in ieder geval een leuke foto-optie.

Het zuidelijkste punt wordt gemarkeerd door een vuurtoren, waarna we aan de oostkust weer terugrijden richting Kralendijk. De aanhoudende pasaatwinden zorgen er voor dat de golven hier best spectaculair op de kust slaan.

Even meen ik daar een volgend landhuis te zien, maar het is de ruïne van Stichting Marcultura, een experimentele kwekerij waar garnalen, (aquarium)vissen en kreeften werden gekweekt. Men heeft er het asbest uitgehaald, en wat overblijft is een vervreemde omgeving. Hier een extra pagina om het zichtbaar te maken.

Verder is het vooral genieten van de natuur op

de terugweg, waarbij Nelleke's mingo's goed in beeld komen. Na een korte stop om een absurde en totaal verlaten minigolfbaan te fotograferen eindigt de geslaagde trip bij Perla Boneriana. Ik maak hier een doorstart om de laatste fles ook nog leeg te krijgen.

Dat gebeurt weer in zuidelijke richting, langs de zoutpier bij Pink Beach, waar ik noch flamingo's, noch roze zoutpannen zie, maar wel een sympathiek strand waar je eenvoudig het water in kan.

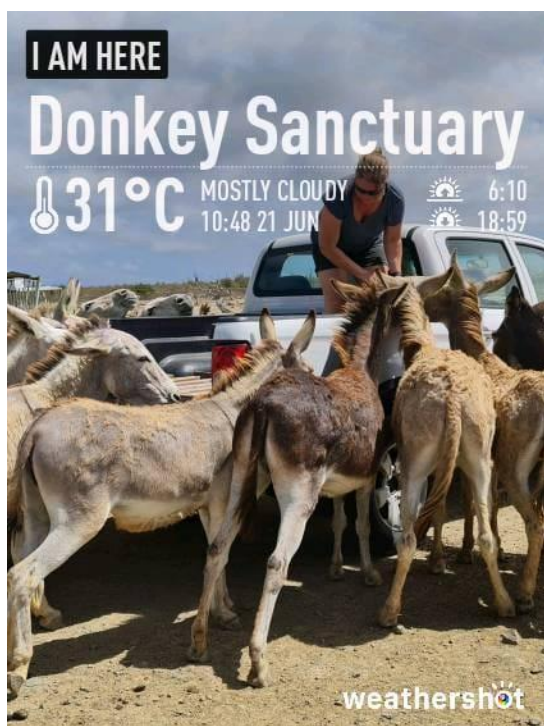

Daarna kan ik de spullen inleveren bij AB-dive, waar ik direct door Tessa wordt begroet met "ha meneer Kool". Desondanks vriendelijke lui die ons goed hebben geholpen met tips en uitrusting.

Daarna maak ik nog een korte rondwandeling rond het Julianaplein om te

kijken naar de murals en de gekleurde huizen.

De vakantie zit er op. De papegaaien schreeuwen nog steeds om het appartement, de hagedissen lopen over het terras en langs het zwembad en de kat probeert nog steeds ons onderkomen te heroveren.

Nu is niets zo vervelend als een dag wachten als je pas om 20:30 uur vliegt, en dus hebben we wat activiteiten bedacht. Het eerste is Donkey Sanctuary. De hele week hebben we al wilde geiten en ezels zien lopen. Er zijn ruim 1100 wilde ezels op Bonaire. Als ze in nood zijn worden ze opgenomen in de Sanctuary. Daar leven er ruim 800. Een eilandwijd castratieprogramma is stopgezet, dus dit is een bodemloze put. De reden voor het stoppen van het programma is absurd: er was een Amerikaan die van mening was dat er geld te verdienen was met wilde ezels. Die is een handtekeningenactie

begonnen, en omdat mensen de ezeltjes zielig vinden was die actie een groot succes. De regering van Bonaire verbood vervolgens het castreren van de hengsten. Terug bij af.

Daarbij moet worden aangetekend dat de ezels door de Spanjaarden rond 1700 zijn ingevoerd op het eiland als lastdier. Na ca. 1950 zijn ze het cactusbos ingestuurd omdat ze niet meer nodig waren. Evenals de verwilderde geiten vormen ze een grote bedreiging voor de lokale flora en fauna.

Eigenlijk is het kale gebied waar deze enorme kudde leeft ook geen oplossing, maar mensen komen er graag kijken en houden zo het programma op de been. Ook wij dragen ons steentje bij door twee bakken voer te kopen, die Saskia vanuit de achterbak uitdeelt.

De ezeltjes vormen zeker geen dagvullend programma, Maar van grote afstand is te zien dat het tijd is voor de gebeurtenis van de week: het cruiseschip.

Het eiland, en vooral de zuidkant met de pannen, is erg plat. De Carnaval Celebration is een drijvend flatgebouw met boven in een achtbaan en een zwembad met reuzeglijbanen waar Duinrell de vingers bij af zou likken. Zo'n monster zie je overal.

De, overwegend, Amerikanen krijgen hier een dag de tijd om het eiland te verkennen. De toeristenindustrie is daar volledig op ingespeeld. Er ligt een dhow en wat catamarans klaar om ze door de laten dobberen, er worden fatbikes verhuurd en er is een marktje.

Op die markt bij het Wilhelminaplein is zelfs een bandstand met live muziek voor de bezoekers. En markt met toeristenmeuk is altijd leuk en daar slaan we voldoende tijd stuk om honger te krijgen. We vinden een restaurantje twee straten

verderop, een afstand die de obese Amerikanen niet overbruggen. Dat zijn ze zeker niet allemaal, maar de dichtheid van mensen met een cabine-tag om hun nek neemt zichtbaar af en we eindigen in een visrestaurantje met goed voedsel. Helaas is, tegen de tijd dat we het eten ophebben, de ijssalon er tegenover wel ontdekt door de meute van de boot. We zetten daarom koers richting Perla B, waar Saskia ons afzet bij het filiaal van de ijssalon, waar we direct aan de beurt zijn.

Met wat het eiland te bieden heeft hebben we het daarna echt wel gehad, dus stoeien met foto's en voor het laatst afkoelen bij de airco in de slaapkamers zijn de activiteiten tot Pierre, de toezichthouder langs komt. We kunnen duidelijk zijn, de situatie hier was perfect.

En zo stappen we even voor zes uur in de Chinees om hem in te leveren bij AB-drive. Daar worden we onmiddellijk overgeheveld in een busje, dat daarna echt volgepropt zit met vertrekkers. Nu is dat niet erg, want het vliegveld ligt op een steenworp afstand.

Wat er daar nog over te vertellen is? Wel, de duiktas van Saskia is te zwaar en wij houden iets gewicht over. Saskia onderhandelt succesvol uit dat ze het totaal gewicht rekenen, zodat er niet bijbetaald hoeft te worden.

Niets lijkt een soepel vertrek nog in de weg te staan. Maar dan haalt security me net voor het afstempelen van het paspoort uit de rij. Of meneer maar even mee wil komen.

We hebben nog uren, dus wat nieuwsgierig volg ik haar. Wat blijkt, een joch van een jaar of elf is zijn (groot)ouder kwijt, en ik voldoe aan de beschrijving die hij heeft gegeven. Hij en ik zijn het er onmiddellijk over eens dat er een vergissing wordt gemaakt. Hij is erg zwart, en hoe ik ook mijn best heb gedaan om een kleurtje te krijgen de afgelopen weken, ik erg blank.

Als ik verkondig dat hij er uiterst vriendelijk uitziet, maar dat ik hem toch niet meeneem is hij in eerste instantie de eerste die de humor er van inziet. Samen overtuigen we de security, en ik mag gaan. Nu ben ik niet van plan opnieuw alles door de scanner te halen en nog eens in de rij voor de douane te gaan staan, dus ik stiefel direct naar het eerste vrije loket.

Het vraagt even wat uitleg waarom ik niet via de normale route kom, maar mijn verhaal is onwaarschijnlijk genoeg om me te laten gaan. We mogen naar huis.

Voor we daar zijn moeten we nog wel een uur of negen in een airbus. Die vliegt sneller dan verwacht, maar dat vergoedt maar ten dele het alimention porcine dat wordt geserveerd. Normaal ben ik ernstig van het leegeten van het bordje, maar deze zooi stuur ik terug. De volgende ochtend komt het ontbijt. Het is een laffe pannenkoek, gevuld met een laffe groente brij daarbij leveren ze 3 stukken meloen en 3 stukken sierfruit⁵ en verder een bakje met iets wat het midden houdt tussen vla en yoghurt. Een krachtige aanwezigheid van kleurstoffen en smaakmakers om te maskeren wat je nu precies naar binnen steekt valt niet te ontkennen.

We zijn blij dat Bert ons al opwacht om ons naar huis te brengen waar Petra en Merijn op ons wachten.

Het was een goede vakantie, maar de Antillen, dat weten we nu wel.

---

⁵ © Onze kinderen

GROETEN UIT CURAÇAO, EEN VERHAAL VOOR HET GAGNAN CLUBBLAD

De Antillen. Nelleke en ik waren er nog nooit geweest. En nu een kennismaking met twee eilanden. Deze groet komt van het eerste eiland, Curaçao dus. Het eiland bestaat voornamelijk uit lava, zandsteen en fossiel koraal. Het is een zelfstandige staat binnen het koninkrijk, vlak voor de kust van Venezuela. Het eiland heeft 150 duizend inwoners, waarvan, naar mijn schatting, 10% duikinstructeur is.

Wij reisden met Saskia, die veel ervaring heeft met het eiland en vooral met Westpunt.

Westpunt heeft voor- en nadelen. Nadeel is dat de dichtstbijzijnde winkel, die geen duikuitrustingen verkoopt of verhuurt, 40 minuten rijden is. Voordeel is een uitstekend appartementencomplex (Malika), waar Saskia kind aan huis is, en een uitstekend duikcentrum "Go-West". Gelieve dat niet te letterlijk te nemen, want in het westen is alleen zee. Doorzwemmen naar Cuba raden we echt af.

Saskia en ik zijn begonnen met een zestal kantduiken. Dat kan eenvoudig van het steigertje af, waarbij je alleen gehinderd wordt door mensen die selfies maken in iedere denkbare positie zonder zich te realiseren dat duikuitrustingen lomp en zwaar zijn. Het verbaast ze dat wij, met de uitrusting om, niet willen wachten op het moment waarop ieder lichaamsdeel ideaal digitaal vastgelegd is.

In het water zit je al snel op het rif, en daar is heel veel te zien. Indonesië en Rode Zee bieden wat mij betreft meer, maar het is ook hier prachtig.

Saskia had avontuurlijke plannen en weet twee plaatsen om driftduiken te maken. Detail, maar niet onbelangrijk, is dat je twee auto's nodig hebt voor start en finish. Wij hebben een auto. Maar met een wandeling door de tropische hitte maakt Saskia het gebeuren mogelijk. Mocht je ooit die kant uit gaan: detailinfo voor deze verder fantastische duiken is bij ons beschikbaar.

Verder blijkt ons groengele pasje voldoende voor een gratis upgrade naar nitrox!

Een bekend wrak is Tugboat. Het verhaal achter het sleepbootje is dat het een schip de baai in hielp, waarbij de tot sleep gemaakte een foutje maakte met het anker. Dat werd wel het water ingegooid, maar via de sleepboot, die sinds dat moment domein is van snorkelaars, duikers en het

onderwaterleven. Of dit een waar verhaal is? Geen idee, maar het is te leuk om niet op te tekenen. De Jan Thielbaai, waar het in ligt, is sterk industrieel met pieren, pilaren en veel puin op de bodem. Daar tussendoor loop een project om koraal te kweken aan rekken. Mooie duik, met na afloop de conclusie dat we die prachtduik hebben gemaakt, maar zonder het wrak te zien 😞.

Na de kantduiken komen de bootduiken aan de beurt. Go-West heeft een prima dobberding om je naar een groot aantal duiksites te brengen. De eerste dag bijvoorbeeld naar Elvin's Planewreck. Vlieg je de oceaan over om na de Boeing te eindigen op een vliegtuigwrakje, dat niet eens van Elvin is geweest. Maar, leuke duik!

Daarna slaat het noodlot toe, Saskia loopt tegen een oorontsteking op

en is de rest van de dagen op het eiland uitgeschakeld als duikster. Om te voorkomen dat ik volledig soloduiker word stap ik een aantal dagen aan boord van de Caribbean I, zoals het dobberding van Go-West heet. Weer een wrakduik, nu op de Catharina en een paar duiken op de Watamula, het meest westelijke punt van het eiland, waar de noordelijke en zuidelijke stroom elkaar tegen komen. Zonder twijfel de mooiste duikstek van het eiland. Op de vraag wat we hebben gezien is het antwoord "prachtige sponzen, zachte en harde koralen en veel vis, waaronder scholen barracuda's". Haaien, zoogdieren, roggen en zeesterren hebben we niet gezien, wel schildpadden en een Medusahead, maar daar loop waarschijnlijk alleen ik warm voor.

Een uitdaging om te fotograferen zijn de kleine kreeftjes die in de anemonen leven.

Het "avontuur" tijdens de bootduik is een jetski die stuk ging en afdrijft. De motor van het ding, met daarop een vader en twee tienerdochters, heeft het begeven. Nu zijn ze buiten het gebied van de vissers en in de golfstroom die ze aan het afvoeren is in de richting van Cuba. Uit nood hebben ze een vuurpijl afgeschoten. De boot wordt snel naast de twee meiden gebracht. Ze komen rap aan boord. Het hele gezin heeft een Latino

uiterlijk, wat voor de schipper voldoende is om op een, zelfs voor ons ongekend, hoog volume in het Spaans over te gaan waarbij mij duidelijk is dat hij wil dat de man op de jetski klimt en dan een touwtje vasthoudt zodat hij naar de wal gesleept kan worden. De man is oververmoeid een spreekt geen woord Spaans, dus er volgt onbegrip en gooien met lijnen. Ik ben het al snel zat en stap het water in met mijn vinnen. Dan is het een kwestie van touwtje aan de jetski en om de dol van de boot binden waarna de schipper kan zich uitleven richting kust waar we ze op sta diepte loslaten. De oudste meid houdt niet op met ons bedanken.

De laatste dag zijn we teruggekeerd naar Tugboat. Het wrak dat iedereen heeft gezien missen is iets wat aan je gaat knagen. Veel Amerikaanse programma's waarschuwen met *"Don't try this at home"*, maar dit heb ik solo gedaan. Het zinkeding vinden als je er puur op duikt is eenvoudig. Zwem naar de boten met duikers en geniet.

Het wrak doet wat alle wrakken doen, het valt uit elkaar. Op oudere foto's is te zien dat er dekplaten op zaten die nu verspreid liggen over het zand van de baai.

Er waren een paar duikscholen die me veelvuldig oké tekens gaven met een blik in de ogen "hoort deze nu onze groep, of is hij bij een verkeerde groep ben aangesloten". Ik groet iedereen vriendelijk en beleefd terug.

Ik weet niet of we ooit nog terug keren, maar voor een keer is dit eiland absoluut de moeite!

BONAIRE, EEN VERHAAL VOOR HET BLAD ONDERWATERSPORT.

"Divers Paradise" staat op de meeste nummerplaten van de auto's op Bonaire. En het is waar, het is een fantastisch duikgebied. Recent is een reeks duikstekken gesloten om te strijden tegen de Stony Coral Tissue Loss Disease (SCTLD). Hierbij gaat het niet om bleaching, het afsterven van het koraal door stijging van de watertemperatuur, maar om een ziekte. Waarschijnlijk is het een bacterie. Zoals de naam al zegt: het tast de harde koralen aan, waarbij de koraalpoliepen loslaten van het kalkskelet. Wieren nemen vaak al snel de vrijgekomen plek in en zo sterft het koraal af.

De ziekte komt niet uit het niets, deze is al sinds 2014 bekend en verspreidt zich vanuit Florida richting de Caraïbische eilanden. Er vindt dan ook, vooral vanuit de Verenigde Staten, grootschalig onderzoek plaats naar opties om de ziekte een halt toe te roepen en te bestrijden (zie de website van [NOAA](#)). Helaas vooralsnog zonder resultaat.

Op Bonaire is Stinapa verantwoordelijk voor natuurbehoud. Sinds 1979 zijn zij het oudste onderwater natuurpark ter wereld. Onmiddellijk na het ontdekken van de ziekte rond het eiland zijn ze in actie gekomen. Er zijn, naast het sluiten van sites, diverse maatregelen genomen. Allereerst kan via de Stinapa [website](#) worden gevraagd waar wel en niet gedoken kan worden. Die site wordt regelmatig geactualiseerd. Verder wordt nadrukkelijk opgeroepen alles te spoelen met zoet water, en goed te spoelen.

Op een aantal plaatsen, onder andere in het Washington Slagbaai Nationaal Park, staan spoelstations met een voorlichter die helpt bij het verantwoord spoelen. Ook een aantal grote duikscholen en resorts stellen een spoel (rinse) station beschikbaar aan de bezoekers.

Verder verzamelt men professioneel de kwetsbare soorten in afgesloten tanks om later weer uit te kunnen zetten. Op Curaçao is men bij Tugboat al bezig koralen te kweken om op kwetsbare plekken hard koraal aan te kunnen vullen.

De vraag is of dat voldoende is. Het antwoord is “waarschijnlijk niet”. Wij duikers zijn namelijk zeker niet de enigen die de bacterie verspreiden. Scheepvaart en vooral bulkwater dragen sterk bij aan verspreiding. Maar met het aantal duikers op Bonaire is het absoluut de moeite waard om te kijken of we een bijdrage kunnen leveren. Zeker als we hebben geleerd wat duurzaam duiken is en dat ook

toepassen.

Natuurlijk is voor duikers die een reis hebben gepland de vraag of het nog wel de moeite is om te gaan. Als je er heen gaat met de bedoeling een heel specifieke plek te bezoeken dan moet je vooraf goed informeren bij Stinapa. Wil je gewoon lekker tropisch duiken dan is er niets aan de hand, er zijn ruim voldoende duikstekken, ook al zijn die vrij druk. Je spullen na afloop goed spoelen was altijd al een goed idee.

GROETEN UIT BONAIRE, EEN VERHAAL VOOR HET CLUBBLAD VAN GAGNAN

De vorige keer hebben Nelleke, Saskia en ik jullie al gegroet uit Curaçao, nu een groet van het tweede eiland: Bonaire.

Men rijdt hier met de kreet “Bonaire, Divers Paradise” op de nummerplaten op de auto.

4Wheeldrive-achtigen worden hier dan ook als grote duiktassen verhuurd, liefst een grote Chinese met weinig vermogen. De verhuurders zijn alleen bang dat ze beschadigd worden als iemand er iets uit wil stelen. Dus ze kunnen niet op slot, en dat is even wennen.

En iedereen wil wel iets van het paradijs, dus er zijn veel meer duikshops dan kroegen en eettenten bij elkaar. Soms lijkt het wel alsof iedereen onder de 30 parttime of fulltime werkt

als divemaster of instructeur. Dat zou kunnen leiden tot de vraag: moet ik voor een tropische vakantie kiezen voor het Caribisch gebied of voor Egypte. Over het antwoord op die vraag kunnen we duidelijk zijn, dat is Indonesië.

Maar verder is dit eiland niet verkeerd. Wil je bootduiken? Dat kan, wil je kantduiken: absoluut ook een optie.

Wat dat laatste betreft: langs de kust hebben ze om de zoveel meter een geel geschilderde kei neergegoid met daarop een naam. Regelmatig kan je jezelf de vraag stellen in hoeverre die stek verschil van die ervoor of die erna, maar het is overall mooi dus wat maakt het uit.

Wel valt op dat je een aantal diergroepen nauwelijks ziet, zoals de zeesterren, -veren en -komkommers. Dat interesseert waarschijnlijk niemand, maar ook de nudies zie je nergens (De instructeur op Curaçao heeft me er trots wat getoond, maar dat waren platwormen). Ook voor haaien in het algemeen en walvishaaien in het bijzonder is dit niet echt het gebied. Maar wie van grote vissen houdt kan zich hier uitleven met tarpons en barracuda's.

Een paar stekken springen er uit. Allereerst de zoutpier. Bonaire heeft weinig naast het duiken, maar ze maken zout. Gewoon zout water in een meer laten lopen en dat droogdampen. Het zout kan je met containers wegrijden, maar je kan het ook per schip vervoeren. Vroeger werd dit zoutsjouwen door slaven gedaan, maar nu gaat dat volledig met machines. Veel zout wordt per schip afgevoerd. Die kunnen aanleggen aan een pier die op

de rand van het rif staat. Rond de pijlers en dieper op het rif is van alles te zien, waaronder de genoemde vis. In het ondiepe deel zuidelijk van de pier zwemmen veel schildpadden.

Wie bij het verlaten van het water om zich heen kijkt ziet niet alleen de slavenhuisjes, maar ook de knalroze zoutpannen. Een micro-organisme is verantwoordelijk voor deze waanzinnige kleur.

Noordelijk van de hoofdstad Kralendijk ligt de duikstek 1000 steps. Ik weet dat het er in praktijk minder zijn, maar in de tropische hitte gaat het nog steeds niet door. Wij hebben noordelijk Karpata en Tolo gedaan. Beide zeer de moeite. Nog noordelijke zijn de stekken afgesloten i.v.m. de koraalziekte.

Als laatste moet de Hilma Hooker genoemd worden. Dit was een smokkelschip. Voor straf hebben ze het laten zinken. Daarbij is het schip gekapseisd en ligt met

de onderkant naar het rif. Groepsduiken dalen af tot het hoogste punt, dat op een meter of 23 ligt. Dan kan je zeggen dat je het gezien hebt. Met nitrox is doorduiken naar 29 meter

goed te doen. Dan kan je het dek, motoren etc. ook goed bekijken. Daar vind je ook de grootste vissen en prachtige veelkleurige sponzen die op het wrak groeien. En om uit de deco te blijven is een vervolg langs het rif een prima uitbreiding van de wrakduik.

Op het eiland heb je natuurlijk wel vervoer nodig. Een pick-up is het meest gebruikelijk, liefst een grote Chinese met weinig vermogen.

Eigenlijk zijn dat enorme duiktassen. De verhuurders zijn alleen bang dat ze beschadigd worden als iemand er iets uit wil stelen. Dus ze kunnen niet op slot, en dat is even wennen.

Laatste tip: neem een nitrox-pasje mee. Nitrox kost geen cent meer, en het duikt gewoon veiliger.